

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06117

AMOL IZ GEVEN

H. Barkan

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ח. בארקאן

אַמאָר איז געזווען

(מעשות און לעגענדעס)

בוך איינס

ארויסגעגעבן פון

„פארלאג ארבעטער-רינג“

קינדער־רינג ביבליאָטעק

Copyright 1942
by
FARLAC ARBETER RING
of the
EDUCATIONAL COMMITTEE
OF THE WORKMEN'S CIRCLE
NEW YORK, N. Y.

Printed in U. S. A.

דער קלערונג

די מעשות און לעגענדעס, וואס גייען דא אריין אין בוך, זיינען גענומען געווארן פון אלטן יידישן קוואל. די לע-גענדעס ווערן איבערגעגעבן ווי זיי זיינען אין מקור. זיי זיינען בלויז אין שפראך און אין פארם באארבעט און צוגעפאסט גע-ווארן צו די יינגערע קלאסן פון דער יידישער שול. די מערסטע מעשות האבן טיילווייז געמוזט געענדערט ווערן. א טייל פון זיי ווערן איבערגעגעבן אין די אלטע יידישע ספרים ווי א משל. טרעפט דארט אפ, אז עס ווערט דערציילט אן אינטערעסאנטע מעשה. אבער נאך איידער די דערציילונג האט זיך געהעריק אנטוויקלט און צוגעקומען צו א פאסיקן קלימאקס, האט דער ממשיך פארענדיקט זיין משל, שוין אילוסטרירט און ארויסגע-בראכט וואס ער האט געוואלט, און די מעשה איז פארבליבן ניט פארענדיקט.

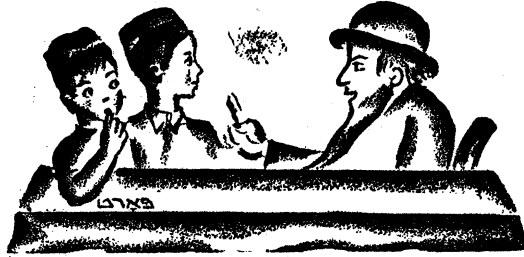
אין אזוינע פאלן, האט דער מחבר זיך דערלויבט דעם מא-טעריאל דא און דארט צו ענדערן, און וואו ס'איז נייטיק עפעס צוצוגעבן, כדי צו קענען די אלטע אוצרות ברענגען צו אונדזערע קינדער.

איך וויל דא אויסדריקן א הארציקן דאנק פריינד ג. כאנין, בילדונגס-דירעקטאר פון ארבעטער-רינג, וועלכער האט מיט זיין הילף און דערמוטיקונג דערמעגלעכט, אז דאס בוך זאל דערשני-נען; א דאנק מיניע חברים לערער ג. ברעסלער און פ. סימאן פאר זייערע עצות און אנטוויזונגען; חבר יודל מארק פאר זיין קאאפעראציע, און מיין פריינד י. קאמינסקי פאר זיין טעכני-שער הילף ביים ארויסגעבן דאס בוך.

דער מחבר

א י נ ה א ל ט

1. דערקלערונג ————— 3
2. א גומער זכרון ————— 5
3. דער ארעמאן און דער פרעמדער ————— 7
4. די גומע פרוי ————— 9
5. דער אוצר ————— 11
6. באשיידענע מענטשן ————— 13
7. דער מרעגער און דער האלצהעקער ————— 15
8. דער דימענט ————— 17
9. א גומער דאקטער ————— 19
10. דער בלינדער און דער קרומער ————— 21
11. א גומער מענטש ————— 24
12. דער רייכער און דער געלערנער ————— 26
13. באהאלטענע הילף ————— 28
14. דאס קלוגע יונגעלע ————— 30
15. דער ייד און דער דימענט ————— 33
16. דער האלצהעקער און דער אלטער מאן ————— 36
17. דער פרוכט-פארקויפער ————— 39
18. דער באלעגאלע און דער אוצר ————— 42
19. דער ערלעכער ייד ————— 45
20. דער קלוגער ייד ————— 48
21. דער ייד הלל ————— 51
22. דער קלוגער מוחר ————— 54
23. דער וואונדער ————— 57
24. אמתע פריינדשאפט ————— 60

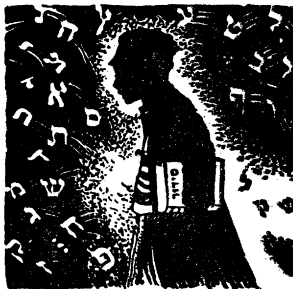

א גוטער זכרון

אמאל איז געווען א קליין יינגעלע.
 א יינגעלע פון פינף יאר.
 איין מאל איז צו זיין טאטן געקומען א גאסט.
 דער גאסט האט געהערט.
 אז דאס יינגעלע איז קלוג, זייער קלוג.
 האט דער גאסט געוואלט מיט אים רעדן.
 האט ער מיט אים גערעדט, גערעדט.
 נאך דעם האט ער אים געפרעגט:
 — "זאג נאר, יינגעלע, האסט שוין היינט געגעסן?"
 — "יא" — האט געענטפערט דאס קינד.
 — "וואס?" — האט געפרעגט דער גאסט.
 — "ברויט מיט..."
 דאס יינגעלע האט נאך עפעס געוואלט זאגן.
 אבער דא איז אריינגעקומען זיין טאטע.
 דער גאסט איז צוגעגאנגען צו זיין טאטן.
 און שפעטער איז ער אוועקגעפארן.

אין דריי יאר ארום
 איז דער גאסט ווידער געקומען.
 ער האט ווידער געזען דאס יינגעלע.
 אזוי ווי ער האט אים דערזען.
 האט ער אים באלד געפרעגט:
 — „גו, יינגעלע, מיט וואס?“ ...
 — „מיט פוטער!“ — האט דאס יינגעלע געענטפערט
 און האט געענדיקט זיין ענטפער
 פון פאר-דריי-יארן.

און אז דאס קליינע יינגעלע איז אויסגעוואקסן.
 איז עס געווארן א גרויסער יידישער געלערנטער.

דער אַרעמאָן

און דער פרעמדער

אַמאָל איז געווען אַ גוטער ייד.
ער איז געווען זייער און ערלעכער.
אַבער ער איז געווען זייער אַרעם.
מענטשן האָבן אים געוואָלט העלפֿן.
אַבער ער האָט געזאָגט:
— „איך וויל אַרבעטן.
איך וויל ניט אומזיסט קיין געלט!“
אײן מאָל, פֿאַר פֿסח, האָט ער ניט געהאַט
וואָס ייִדן דאַרפֿן אויף פֿסח:
מצות, פֿיש, פֿלייש, ווײַן, קליידער.
זײַן ווײַב און קינדער זײַנען געזעסן אין שטוב
און האָבן ביטער געוויינט.

אַזוי דער אַרעמער ייד אַרויסגעגאַנגען אין גאַס.
ער האָט געוואָלט געפֿינען אַרבעט.
האַט ער באַגעגנט אַן אַלטן ייִדן.
אַ הויכן מאַן מיט אַ לאַנגער, ווײַסער באַרד.
דער אַלטער האָט געזאָגט צו דעם ייִדן:
— „הער, מײַן פֿרײַנד,

איך בין דא א פרעמדער.
 לאז מ'ד עסן פסח בני ד'יין מ'יש.
 האט דער י'ד געענטפערט:
 — „איך האב א'יין ניט וואס צו עסן!“
 האט דער אלטער אים געגעבן געלט
 און ער האט געזאגט:
 — „נא דיר גענוג געלט
 און דו וועסט קענען קויפן אלץ אויף פסח.
 נאך פסח וועסטו מיר דאס געלט אפגעבן.“

דער ארעמער י'ד איז געלאפן אהיים.
 ער האט געגעבן זיין ווייב דאס געלט
 און ער האט איר אלץ דערציילט.
 די פרוי איז געלאפן אין קראם.
 זי האט איינגעקויפט אויף פסח:
 מצות, פיש, פלייש, ווייץ און קליידער.
 און עס איז איר נאך געבליבן געלט.
 האבן זיי געהאט א פריילעכן פסח
 צוזאמען מיט דעם אלטן י'דן.

די גוטע פרוי

למאל איז געווען א ייד.
ער האט געהאט זייער א גוט ווייב.
איין מאל קומט דער ייד אהיים
און ער זאגט:
— „הער, מיין ווייב,
מיין פריינד קומט היינט צו אונדז.
מיין פריינד וועט היינט עסן ביי אונדז.
איך בעט דיר, מאך גוטע זאכן צום עסן.
איך גיי איצט אוועק.
איך וועל שפעטער קומען מיטן גאסל.“
— „גוט.“ — האט געזאגט די פרוי.
די פרוי האט גענומען ארבעטן.
זי האט געקאכט און געבאקן.
זי האט געמאכט גוטע זאכן צום עסן.

אָבער דאָ איז געקומען אן אַרעמאָן.
 דער אַרעמאָן איז געקומען צו דער טיר
 און ער האָט געזאָגט:
 — „גוטע פרוי. העלף מיר.
 העלף מיר. איך האָב נישט קיין אַרבעט.
 איך בין הונגעריק.
 און מיין ווייב און קינדער זיינען הונגעריק.“
 האָט די פרוי גענומען די גוטע זאכן.
 וואָס זי האָט געקאָכט און געבאַקן.
 און האָט דאָס אוועקגעגעבן דעם אַרעמאָן.
 שפעטער איז געקומען איר מאַן.
 ער האָט געבראַכט זיין פריינד.
 אָבער די פרוי האָט נישט געהאט קיין עסן.
 און זי האָט אַלץ דערציילט איר מאַן.

וואָס דער מאַן געזאָגט:
 — „האַסט גוט געטאָן. מיין ליבע פרוי.
 ביסט אַ גוטע פרוי!
 מיין פריינד איז מיר זייער ליב.
 אָבער מיין פריינד קען ווארטן.
 און די הונגעריקע קענען נישט ווארטן.“
 און דער מאַן און דער גאַסט האָבן געווארטן.
 ביז די פרוי האָט ווידער געמאַכט עסן.

דער אוצר

אמאל איז געווען א רייכער ייד.
ער האט געהאט א סך געלט
און ער איז געווען זייער א גוטער.
ער האט געהאלפן די ארעמע
און האט געטאן א סך גוטס.

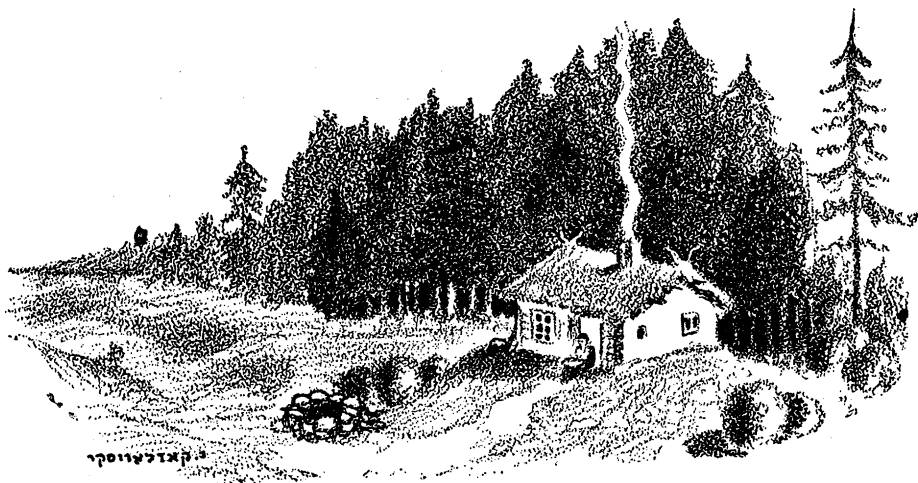
שפעטער איז דער ייד געווארן ארעם.
ער האט נאר געהאט א שטיקל פעלד,
א קליין שטיקל פעלד,
און אן אקס צו אקערן דאס פעלד.

אין מאל איז דער ייד געגאנגען אין גאס.
ער האט געזען דריי פרעמדע מענטשן,
דריי פרעמדע מענטשן פון אן אנדער שטאט.
זיי זיינען געקומען אין שטאט
צו בעטן געלט פאר ארעמע געלערנטע.
אז דער ייד האט זיי דערזען.
האט ער געטראכט:
וואס וועל איך זיי געבן?
איך האב דען געלט?
איך קען דען זיי העלפן?

און ער איז געלאפן אהיים
און האט געפרעגט זיין ווייב וואס צו טאן.
האט זיין ווייב געזאגט:
— „ווייסטו וואס. מיין ליבער מאן?
מיר האבן נאך א שטיקל פעלד.
פארקויף א טייל פון דעם שטיקל פעלד.
און גיב א ביסל געלט פאר די ארעמע געלערנטע“.

וואס דער ייד אזוי געטאן.
אין עטלעכע טעג ארום
האט ער געאקערט מיט זיין אקס דאס געבליבענע
שטיקל פעלד.

איז דער אקס אריינגעפאלן אין א גרוב.
דער ייד איז אריינגעשפרונגען אין גרוב
ארויסצושלעפן דעם אקס.
האט ער דארט געפונען אן אוצר מיט גאלד.

קאזלעווסקי

באשיידענע מענטשן

אמאל זיינען געווען צוויי קלוגע יידן.
זיי זיינען געווען געלערנטע יידן.
איין מאל זיינען זיי געקומען אין א שטאָט.
אין א גרויסער יידישער שטאָט.
אז זיי זיינען געקומען אין שטאָט.
זיינען אלע יידן געוואָרן פריילעך.
זיי זיינען אלע אַרויס אין די גאסן.
זיי האָבן געטאַנצט און געזונגען.

די געלערנטע זיינען געפאָרן אין א וואַגן.
אין זייער א שיינעם וואַגן.
די פערד האָבן געשלעפט דעם וואַגן.
האָבן די יידן אויסגעשפּאַנט די פערד פון וואַגן
און זיי האָבן אליין געשלעפט דעם וואַגן.
זיי האָבן געשלעפט דעם וואַגן
און געזונגען און זיך געפרייט.

האָט אײַנער פֿון די צוויי געלערנטע געטראַכט:
צוליב וועמען טאַנצן און זינגען די יידן?
צוליב וועמען זײַנען זיי אזוי פֿריילעך?
אַ צוליב מיין געלערנטן פֿרײַנד!
יֵאָ. ער איז טאַקע אַ גרויסער מענטש!
וואָס זשע האָט ער געטאַן?
איז ער שטיל אַראָפּגעגאַנגען פֿון וואָגן.
קײַנער האָט ניט געזען.
און ער האָט אויך געשלעפט דעם וואָגן.

§ אז דער צווייטער געלערנטער האָט געזען.
אז די יידן זײַנען אזוי פֿריילעך.
האָט ער אויך געטראַכט:
צוליב וועמען טאַנצן און זינגען די יידן?
צוליב וועמען זײַנען זיי אזוי פֿריילעך?
אַ צוליב מיין געלערנטן פֿרײַנד!
יֵאָ. ער איז טאַקע אַ גרויסער מענטש!
און ער איז אויך אַראָפּ פֿון דעם וואָגן.
קײַנער האָט אים ניט געזען.
און ער האָט אויך געשלעפט דעם וואָגן.

§ אזוי זײַנען אלע יידן געווען פֿריילעך.
און אלע האָבן געשלעפט דעם וואָגן —
און דער וואָגן איז געווען לײַדיק.

דער טרעגער און דער האַלצהעקער

אַמאָל איז געווען אַן אַרעמער טרעגער.
ער האָט געוואוינט אין אַ קליין שטיבל
און האָט געהאַט אַ ווייב און אַ טאָכטער.
איין מאָל איז די טאָכטער געוואָרן זייער קראַנק.
טאַטע-מאַמע האָבן געוויינט און געוויינט.
זיי האָבן געוואָלט רופן אַ דאָקטער.
האַבן זיי נישט געהאַט קיין געלט.

לעבן טרעגער האָט געוואוינט אַ האַלצהעקער.
דער האַלצהעקער איז אויך געווען אַרעם.
ער איז אָבער געווען אַ גוטער מענטש.
אַז ער האָט געהערט.
אַז דעם טרעגערס מיידל איז זייער קראַנק,
איז ער אַוועקגעגאַנגען אין מאַרק אַרײַן.
אין מאַרק האָט ער פאַרקויפט זײַן האַק.
ער האָט געגעבן דאָס געלט דעם טרעגער
און ער האָט געזאָגט:
— „נאָ דיר, מיין ליבער פּרײַנד, דאָס געלט,
און זאָל דיין טאָכטער זײַן געזונט!“

אויפן צווייטן טאג אין דער פרי
 האבן דעם האלצהעקערס קינדער געוויינט:
 — „מאמע, מאמע, גיב אונדז ברויט,
 מיר זיינען הונגעריק!“
 איז דער האלצהעקער אוועק אין וואלד.
 ער איז אוועק אין וואלד און א האק,
 און האט גענומען ברעכן די צווייגן מיט די הענט.
 פלוצלונג האט עפעס א קלונג געטאן.
 עס האבן גענומען פאלן שטיקלעך גאלד.
 די שטיקלעך גאלד זיינען געפאלן, געפאלן,
 און א סוף, און א סוף.

וואט דער האלצהעקער אנגעפילט זיין זאק,
 א פולן זאק מיט גאלד.
 נאך דעם איז ער געקומען און האט אנגעפילט
 נאך א זאק און נאך א זאק.
 ער איז געווארן זייער רייך.
 אבער ער האט נישט גענומען דאס גאנצע גאלד.
 ער האט געגעבן א טייל גאלד זיין פריינד,
 דעם ארעמען טרעגער.
 דעם טרעגערס טאכטער איז געווארן געזונט.
 און דער האלצהעקער און דער טרעגער
 האבן אלע יארן געלעבט גליקלעך.

דער דימענט

אמאל איז געווען א יוד.
ער איז געווען זייער א גוטער
און זייער א געלערנטער.
ער און זיין ווייב זיינען געווען אליין.
זיי האבן ניט געהאט קיין קינדער.
זיי האבן אויך ניט געהאט קיין ברויט.
ער און זיין ווייב זיינען געווען הונגעריק.

דער יוד איז געווען א גרויסער געלערנטער.
מאג און נאכט האט ער געלערנט.
איין מאל אין מיטן נאכט
זיצט דער יוד און לערנט.
ער טוט א קוק אויף דער וואנט.
זעט ער א ליכט.
דאס ליכט שיינט ארויס פון דער וואנט.
גייט ער צו און ער זעט:
פון דער וואנט שיינט ארויס א גרויסער דימענט.

שטייט דער יוד און קוקט אויפן דימענט.
ער וויל אים נעמען.
ער שטרעקט שוין אויס די האנט.

פֿלוצלונג הערשט ער ווי מען רופט אים:
— „הער, ליבער ייד, הער!
זאג, וואָס ווילסטו?
ווילסטו דעם דימענט?
ווילסטו ווערן רײך?
אַדער דו ווילסט בעסער האָבן גוטע קינדער,
גוטע, ערלעכע, געלערנטע קינדער?
זאג, מענטש, וואָס ווילסטו?“

ענטפערט דער געלערנטער ייד:
— „ניין, איך דאַרף ניט דעם דימענט,
איך וויל ניט זײַן רײך.
איך וויל בעסער האָבן גוטע, געלערנטע קינדער
גוטסקייט איז בעסער פון רײכקייט.
געלערנטקייט איז שענער פון דימענטן.“

פֿלוצלונג איז דער דימענט אוועק.
דאָס גרויסע ליכט איז מער ניט געווען.
אַבער אין אַ צײַט אַרום
האַט דעם יידנס ווייב געבוירן אַ קינד.
נאָך דעם האָט זי געהאַט נאָך קינדער.
און אלע זײַנען זײ אויסגעוואַקסן
גוטע, געלערנטע יידן.

א גוטער דאקטער

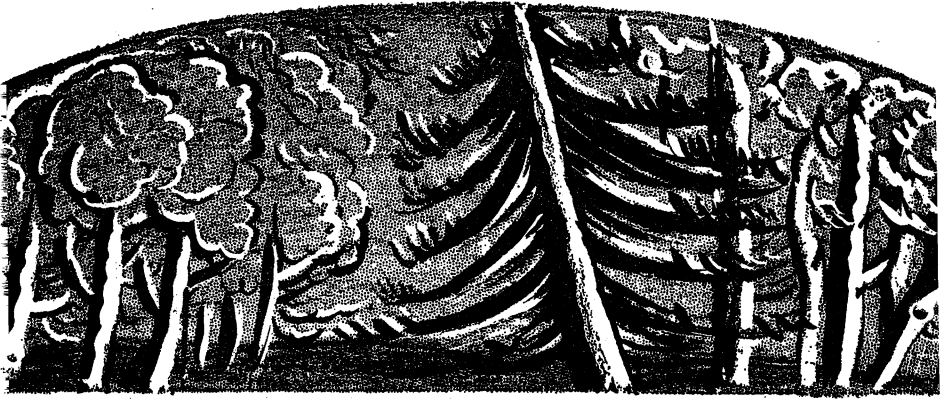
למאל איז געווען א דאקטער.
ער איז געווען זייער א גוטער
און האט ליב געהאט די ארעמע מענטשן.
אז ס'איז געקומען צו אים אן ארעמאן.
האט ער אים געהיילט אן געלט.
אויף דער וואנט האט ער אויפגעהאנגען א פושקע.
אז אן ארעמאן האט געוואלט געבן געלט.
האט ער אריינגעווארפן אין פושקע
וויפל ער האט געקאנט.
נאך דעם האט דער דאקטער גענומען דאס געלט.
געגעבן די ארעמע און געזאגט:
„איך האב דאס געלט גענומען ביי די ארעמע
און גיב עס צוריק צו די ארעמע.“

ליין מאל זיינען געקומען אין שטאט אריין
צוויי פרעמדע מענטשן.
די פרעמדע מענטשן האבן געהערט וועגן דאקטער.
האבן זיי געזאגט: לאמיר זען.
איז דער דאקטער אזא גוטער?
זיינען זיי צו אים געקומען אין אן אונט
און זיי האבן געזאגט:
— „ליבער מענטש, לאז אונדז שלאפן ביי דיר.“

— „גוט!“ — האָט געענטפערט דער דאָקטער.
אויף דער ערד איז געלעגן אַ שיינער טעפּער.
האַבן די מענטשן זיך געלייגט אויפן טעפּער.

אַז די מענטשן זיינען אויפגעשמאַנען אין דער פּרי
האַבן זיי גענומען דעם טעפּער
און זיי זיינען אַוועקגעגאַנגען.
דער דאָקטער איז שוין געווען אין גאַס.
אויפן וועג אַהיים האָט ער זיי געזען.
האַבן די מענטשן צו אים געזאָגט:
— „דאָקטער, איר ווילט קויפן זייער אַ שיינעם
טעפּער?“

— „גוט!“ — האָט געענטפערט דער דאָקטער —
„איך גיב אייך וויפּל ער האָט די ווערט.
זיין ווערט איז פּופציק טאַלער.
ווייל אַזוי פיל האָב איך פאַר אים באַצאַלט.“
האַבן די מענטשן געפרעגט:
— „אַז דו ווייסט, אַז דער טעפּער איז דייןער,
פאַר וואָס ווילסטו אים קויפן?“
— „ווייל אַז איר ווילט פאַרקויפן מיין טעפּער,
ווילט איר אַוודאי העלפן די אַרעמע
און איר דאַרפט האָבן געלט.
נו, וועל איך דעם טעפּער קויפן צום צווייטן מאָל.“
און דער גוטער דאָקטער האָט זיי געגעבן פּופציק
טאַלער
און די מענטשן האָבן דאָס געלט געגעבן די אַרעמע.

דער בלינדער און דער קרומער

א מאן האט געהאט א גארטן.
א שיינעם פרוכטגארטן.
אין פרוכטגארטן זיינען געוואקסן
עפל, בארן און פלוימען.
דער מאן האט דעם גארטן ליב געהאט.
די מענטשן וואס זיינען פארבייגעגאנגען
האבן אויך דעם שיינעם גארטן ליב געהאט.
אז זיי זיינען פארבייגעגאנגען
און געזען די עפל, בארן און פלוימען.
זיינען זיי אריין אין גארטן
און געריסן די פרוכט.

האָט דער באַלעבאָס פונעם גאַרטן געזאָגט:
 איך וועל אַנשמעלן צוויי וועכטער.
 די וועכטער וועלן היטן די פרוכט.
 אז זיי וועלן זען מענטשן קומען צו די פרוכט.
 וועלן זיי אויסשיסן אין דער לופט.
 וועלן די מענטשן אַנטלויפן.
 אבער דער באַלעבאָס האָט ניט געוואָלט.
 אז די וועכטער זאָלן עסן די פרוכט.
 האָט ער אַנגעשטעלט צוויי וועכטער —
 איינעם אַ בלינדן און איינעם אַ קרומען.
 אז זיי זאָלן ניט קענען גיין נעמען די פרוכט.

אַז די וועכטער זיינען געקומען אין גאַרטן.
 האָט דער קרומער געזאָגט צום בלינדן:
 — „אך, איך זע אַזוינע שיינע פרוכט.
 און איך קען זיי ניט גיין נעמען!“
 ענטפערט אים דער בלינדער:
 — „און איך קען זיי גיין נעמען.
 אבער איך זע ניט דעם וועג!“
 וואָס זשע האָבן זיי געמאַן?
 דער בלינדער האָט גענומען דעם קרומען אויף די
 פלייצעס.

און דער קרומער האָט געזאָגט:
 גיי אַהער, גיי אַהין.
 גיי רעכטס, גיי לינקס.
 און דער בלינדער איז געגאַנגען צו די פרוכט.
 אזוי האָבן זיי געגעסן וויפּל זיי האָבן געוואָלט.

אין א צייט ארום איז געקומען דער באַלעבאַס.
 ער טוט אַ קוק –
 אויף די ביימער איז שוין באַלד נישטאַ קיין פרוכט.
 פרעגט דער באַלעבאַס דעם בלינדן:
 „דו האַסט געריסן די פרוכט?“
 ענטפערט דער בלינדער:
 – „איך? ווי אזוי? איך קען דען זען?“
 פרעגט ער דעם קרומען:
 – „דו האַסט געריסן די פרוכט?“
 ענטפערט דער קרומער:
 – „איך? ווי אזוי? איך קען דען גיין?“
 האַט דער באַלעבאַס גענומען דעם קרומען.
 אים אַרויפגעזעצט אויף דעם בלינדנס פלייצעס.
 און האַט זיי געהייסן גיין צו די ביימער.
 און אזוי איז דער אמת אַרויסגעקומען
 ווי בוימל אויפן וואַסער.

א נוסער מענטש

א ייד איז ארומגעגאנגען אין מארק.
ער האט פארקויפט אין מארק פערל.
גוטע, טייערע פערל.
אזוי ווי ער גייט אין מארק,
קומט צו צו אים אן אנדער ייד.
דער אנדערער ייד האט אויסגעזען אַרעם.
ער האט געטראגן אלטע קליידער.
אלטע, צעריסענע קליידער.
דער אַרעמער ייד האט גענומען א טייערן פערל.
ער האט גענומען דעם פערל און געפרעגט:
— „וויפל ווילט איר פאר אַט דעם פערל?“
דער פארקויפער האט געענטפערט:
— „טויזנט שטיק זילבער, מיין פריינד.“
— „גוט.“ — האט געזאגט דער ייד. —
„קומט, איר וועל אינד באצאלן.“

דער פארקויפער האט זיך זייער געוואונדערט.
ער האט זיך געוואונדערט
און איז נאכגעגאנגען דעם יידן.
זיי זיינען אריין אין א רייכן הויז.
באלד זיינען צוגעקומען דינערס.
די דינערס האבן געגעבן דעם יידן שיינע קליידער.

זיי האבן אים גערופן: באַלעבאַס! באַלעבאַס!
דער ייד האָט זיך געזעצט אויף אַ גאַלדענעם שטול.
ער האָט געגעבן דעם פאַרקויפער אַ שטול.
און ער האָט געזאָגט צו איין דינער:
— „זיי אַזוי גוט. מיין דינער.
ברענג צום טיש די בעסטע זאַכן.
און איך האָב ביי דעם מאַן געקויפט אַ פערל.
גיב אים טויזנט שטיק זילבער.“

אָ ער פאַרקויפער האָט זיך זייער געוואונדערט.
נאָכן עסן האָט ער געפרעגט דעם רייכן מאַן:
— „זאָגט מיר, איך בעט אייך,
איך זייט אַזוי רייך.
פאַר וואָס גייט איר אַנגעטאָן ווי אַן אַרעמאָן?
פאַר וואָס טראָגט איר אַלטע, צעריסענע קליידער?“
האַט דער רייכער מאַן געענטפערט:
— „איך בין טאַקע אַ רייכער ייד,
אַבער איך וויל העלפן די אַרעמע.
איך וויל פילן די נויט פון אַרעמע און הונגעריקע.
טו איך אָפט אַן אַרעמע קליידער
און גיי אַרום צווישן די אַרעמע מענטשן
אין די אַרעמע גאַסן.
און זע זייער אַרעמקייט און פיר זייער נויט.
אַז איך זע דאָס אַליין און פיר דאָס אַליין,
קען איך די אַרעמע בעסער העלפן.“

דער רייכער און דער געלערנטער

למאן זיינען געווען צוויי קלוגע יונגלעך.
אז די צוויי יונגלעך זיינען אויפגעוואקסן.
און איינער געווארן זייער א רייכער מאן.
דער צווייטער איז געווארן א גרויסער געלערנטער.
דער רייכער איז אוועקגעפארן אין א צווייטער שטאט.
דער געלערנטער איז געווען ארעם.
זייער ארעם. אבער זייער ערלעך און געלערנט.
ער איז געבליבן אין זיין שטאט
און איז געווארן אלץ מער און מער געלערנט.

דער רייכער איז אפט געקומען צו גאסט אין זיין
שטאט.

איז ווען ער איז געקומען צו גאסט.
איז ער געגאנגען זען זיין געלערנטן פריינד.
און ער האט פון אים געלאכט און געזאגט:
— „זע, געלערנטער מענטש.
דו ביסט אזוי ערלעך און געלערנט.
און דו ביסט אזוי ארעם.
מיר איז בעסער פון דיר.
איך בין ניט געלערנט.
אבער איך בין רייך.“

אײן מאָל איז דער געלערנטער געגאנגען זיך באַרן.
 ער איז געגאנגען זיך באַרן אין אַ טײכל.
 אַ טײכל. וואָס מ'קען אַריבערפאַרן מיט אַ וואַגן.
 ער איז געזעסן ביים וואַסער און זיך אָפּגערום.
 ער איז אַ ביסל אײנגעשלאָפּן.
 אין יענעם טאָג איז דער רײכער מאַן
 געווען צו גאַסט אין שטאָט.
 איצט איז ער געפאַרן אַהיים.
 ער איז אַריבערגעפאַרן דאָס טײכל.
 ער איז געפאַרן אין אַ שײנעם וואַגן.
 אז דער וואַגן איז אַריבערגעפאַרן דאָס טײכל.
 איז עפעס אַראָפּגעפאלן אין וואַסער.
 קײנער האָט דאָס נישט געזען.
 דאָס איז געווען זײער אַ שײן קעסטעלע.
 אַ קעסטעלע מיט גאָלד און בריליאַנטן.
 דערווײל האָט דער געלערנטער זיך אויפגעכאַפּט.
 אין ער אַרײנגעגאנגען אין טײכל זיך באַרן.
 האָט ער אָנגעטאַפּט מיט די פּיס דאָס קעסטעלע.
 אז ער האָט דאָס גענומען און געעפנט.
 האָט ער דאָרט געפונען גאָלד און בריליאַנטן.
 איז ער געגאנגען אין שטאָט אַרײן
 און האָט געפרעגט וועמעס דאָס איז.
 אַבער קײנער האָט נישט געוואָסט.

וואָס דער געלערנטער גענומען דאָס קעסטעלע
 אַהיים.

ער האָט פאַרקויפט דאָס גאָלד.
 ער האָט פאַרקויפט די טײערע בריליאַנטן.
 און ער און זײן ווייב און זײנע קינדער
 האָבן שוין אלע יאָרן געלעבט גליקלעך.

באהאלטענע הילף

לאמאל איז געווען א גוטער ייד.
ער האט ליב געהאט צו טאן גוטס.
ער האט ליב געהאט צו העלפן די ארעמע.

לעבן דעם יידן האט געוואוינט אן ארעמאן.
ער האט געהאט א ווייב און קינדער.
ער האט געוואלט ארבעטן.
אבער ער האט ניט געהאט קיין ארבעט.
און קיין אומזיסטע הילף האט ער ניט געוואלט.
ער האט ניט געוואלט נעמען אומזיסט קיין געלט.
וואס זשע האט געמאן דער גוטער ייד
וואס האט ליב געהאט צו טאן גוטס?
יערן פרימארגן איז ער שטילערהייט
צוגעגאנגען צו דעם ארעמאנס שטוב.
ער איז שטיל צוגעגאנגען צו דער טיר.
ער האט געפונען א קליינעם שפאלט אין טיר
און האט אריינגעווארפן א ביסל געלט.
דער ארעמאן האט געפונען אין שטוב דאס געלט.
ער האט ניט געוואוסט וועמעס געלט עס איז.
האט ער געגעבן דאס געלט זיין ווייב
און זי האט געקויפט עסן.

ליין מאַל איז דער ייד אין דער פרי אוועקגעגאנגען
און האָט פאַרגעסן אַרײַנצואַוואַרפן דאָס געלט.
שפּעטער איז דאָס ווײַב אים געגאנגען רופן.
אויפן וועג אַהיים פּרעגט זי אים:

— „הער, מיין מאן.

האַסט הינט אַרײַנגעוואַרפן אַ ביסל געלט
פאַר דער אַרעמער פּאַמיליע?”

„אוי, — האָט אַ געשרײַ געטאָן דער ייד, —

„איך האָב נאָר פאַרגעסן!”

זײַנען זיי ביידע שטילערהײט צוגעגאנגען

צו דער טיר פון דעם אַרעמען הויז

און האָבן דורך אַ קליינעם שפּאַלט

אַרײַנגעוואַרפן געלט פאַר דער אַרעמער פּאַמיליע.

פּרֹוצלונג האָט דער אַרעמאָן געעפנט די טיר.

אַז דער ייד האָט געזען ווי די טיר עפנט זיך,

איז ער אַנטלאָפן.

און די פרוי האָט גענומען לויפן נאָך אים.

אַז זיי זײַנען געקומען אַהיים,

האַט דאָס ווײַב געפּרעגט איר מאן:

— „הער, מיין ליבער מאן.

פאַר וואָס ביסטו אַנטלאָפן פון דעם אַרעמאָן?”

האַט דער ייד געענטפּערט:

— „ווייל דער אַרעמאָן וויל ניט קיין אומזיסטע הילף.

ער וויל אַרבעטן.

ווען ער זעט, אַז מיר העלפן אים,

וואָלט ער שוין אונדזער הילף ניט געוואָלט נעמען.

דערפאַר, מיין ווײַב, בין איך אַנטלאָפן.”

דאָס קלונע יינגעלע

א ייד האָט געהאַט אַ שלעכט ווייב.

וואָס ער האָט זי געהייסן טאָן —

האַט זי געטאָן פאַרקערט.

וואָס ער האָט געזאָגט.

האַט זי געזאָגט פאַרקערט.

האַט ער געזאָגט טאָן.

האַט זי געזאָגט נאָכט.

האַט ער געזאָגט ווייס.

האַט זי געזאָגט שוואַרץ.

האַט ער זי געבעטן:

— „הער, מיין ווייב, קאָך היינט מילכיקס.“ —

האַט זי געקאָכט פליישיקס.

און אז ער האָט געזאָגט: „קאָך פליישיקס.“ —

האַט זי געקאָכט מילכיקס.

און דער ייד האָט זייער געליטן.

אין שטוב איז געווען אַ קליין יינגעלע.

אז ער האָט געזען טאַטע-מאַמע קריגן זיך.

האַט עס אים וויי געטאָן.

האַט ער געטראַכט: איך מוז זען.

אז טאַטע-מאַמע זאָלן זיך ניט קריגן.

וואס זשע האט ער געטאן ?
 יעדן טאג אין דער פרי
 ווען די מאמע איז געשטאנען אין קיך.
 איז ער אריין צום טאטן און געפרעגט:
 — „טאטע, וואס זאל די מאמע היינט קאכן.
 מילכיקס צי פליישיקס?“
 אז דער טאטע האט געזאגט „מילכיקס“.
 איז דאס יינגעלע געלאפן צו דער מאמע
 און האט געזאגט:
 — „מאמע, דער טאטע וויל היינט פליישיקס.“
 און אז דער טאטע האט געזאגט „פליישיקס“.
 האט דאס יינגעלע געזאגט:
 — „מאמע, דער טאטע וויל היינט מילכיקס.“

אבער די מוטער האט ניש געהערט איר מאן.
 זי האט אלע מאל געטאן פארקערט.
 האט זי געהערט וואס דאס יינגעלע זאגט.
 און זי האט געטאן פארקערט.
 איז ארויסגעקומען פונקט גוט.
 פונקט ווי דער מאן האט געוואלט.

איז געווארן שטייל אין שטוב.
 טאטע-מאמע האבן זיך מער ניש געקריגט.
 די פרוי האט געטאן פונקט פארקערט
 ווי דער מאן האט געוואלט.
 אבער ס'איז ארויסגעקומען גוט און פוין.
 האט דער מאן זייער ליב געהאט זיין פרוי.
 ווייל זי איז געווארן אזוי גוט און געטריי.

אין שטוב איז געווען שטיל און רואיק.
און דער טאטע איז ארומגעגאנגען א פריילעכער.

און אט דאס אלץ איז געקומען פון דעם.
וואס דאס יינגעלע איז געווען גוט און קלוג.
און האט געוואלט טאן גוטס
זיין טאטן און מאמען.

דער ייד און דער דימענט

אַמאָל איז געווען אַ קעניגין.
זי האָט געהאַט זייער אַ גוטן דימענט.
אַ שיינעם. גרויסן דימענט.
איינ מאָל איז דער דימענט פאַרלאָרן געוואָרן.
האַט די קעניגין געזאָגט:
„הערט, מענטשן, הערט!
דער וואָס האָט געפונען מיין דימענט,
מוז אים ברענגען צוריק צו מיר
ביז דרייסיק טעג.
דער וואָס וועט אים ברענגען צו מיר
נאָך דרייסיק טעג –
וועט געטייט ווערן!“

אַזאַ אַ ייד דעם דימענט געפונען.
דער ייד איז געווען זייער אַן ערלעכער.
האַט ער דעם דימענט געוואָלט צוריקגעבן.
אַבער ער האָט אים ניט צוריקגעגעבן באַלד.
ער האָט געוואַרט דרייסיק טעג.
און נאָך די דרייסיק טעג,
איז ער געקומען צו דער קעניגין.
און האָט איר געבראַכט צוריק דעם דימענט.

איז די קעניגין געוואָרן ביז.
 זי איז געוואָרן ביז אויף דעם יידן.
 און זי האָט געפרעגט:
 — „זאָג מיר, ייד,
 ווען האָסטו געפונען דעם דימענט?“
 ענטפערט דער ייד:
 — „איך האָב אים געפונען
 ווען דו האָסט אים פארלאָרן.
 ס'איז שוין מער פון דרייסיק טעג.“
 פרעגט אים די קעניגין:
 — „ווייסטו, ייד, אז דו דארפסט געטייט ווערן,
 ווייל דו האָסט דעם דימענט צוריקגעבראַכט
 נאָך די דרייסיק טעג?“
 ענטפערט דער ייד:
 — „יא, קעניגין, איך ווייס.“

וואונדערט זיך די קעניגין און זאָגט:
 — „האָסטו נאָך קיין מורא נישט פארן טויט?“
 ענטפערט דער ייד:
 — „יא, איך האָב מורא פארן טויט.
 אבער איך האָב דיר געוואַלט ווייזן,
 אז איך ברענג דיר צוריק דיין טייערן דימענט,
 נישט ווייל איך האָב מורא פארן טויט.
 נאָך ווייל אזוי דארף זיין.
 ווייל עס איז גוט און שוין אזוי.
 אזוי דארף אַ מענטש מאַן.

דער דימענט איז נישט מיניער.
אז מ'געפינט עפעס. דארף מען אָפגעבן."

אז די קעניגין האָט דאָס געהערט.
האָט זי געזאָגט:

— „ביסט אַ קלוגער מענטש!

יא, אזוי דארף אַ מענטש מאַן."

זי האָט אים באַלוינט און געגעבן שיינע זאַכן
און ער איז געגאַנגען אַהיים אַ פריילעכער.

דער האַלצהעקער און דער אלטער מאַן

אַמאָל איז געווען אַן אַרעמער האַלצהעקער.
ער איז געווען זייער אַ גוטער מענטש.
ער האָט געוואוינט אין וואַלד
אין אַ קליין אַרעם שטיבל.

אַיין מאָל איז געקומען צו אים אַן אלטער מאַן.
דער אלטער מאַן האָט געזאָגט:
— „איך בין מיר און הונגעריק, ליבער ייד,
קענסטו מיר העלפן?“
— „יא“ — האָט דער ייד געענטפערט.
„איך האָב אין שטוב אַ קליין שטיקל ברויט,
נאָ דיר און עס געזונטערהייט.
און מיין שטיבל איז קליין און אַרעם,
אַבער דו קענסט זיך דאָ אַפרוען.“
האָט דער אלטער דאָ געגעסן
און איז דאָ געשלאָפן איבער נאַכט.
אויפן צווייטן טאָג האָט ער געזאָגט דעם האַלצהעקער:
— „נו, איך גיי אוועק,
אַבער איך וויל דיר דאַנקען פאַר דיין גוט האַרץ.“

נא דיר א פינפּל.
אז דו נעמסט דאָס פינפּל און גיסט א פייה.
קריגסטו וואָס דו ווילסט.
אַבער, געדענק: דו זאָלסט זיין א גוטער מענטש."

אז דער אלטער מאן איז אוועק,
האָט דער האַלצהעקער געזאָגט:
"איך וויל האָבן א שיינע שטוב
און עסן פאַר מיין ווייב און קינדער."
ער האָט געטאָן א פייה
און ער האָט אַרץ געהאַט.
נאָך דעם איז ער געוואָרן זייער רייך.
ער האָט געהאַט א פּאַלאַץ.
ער האָט געהאַט דינערס אין פּאַלאַץ.
און ער האָט געהאַט א סך גאָלד און זילבער.
אַבער אז ער איז געוואָרן רייך,
איז ער געוואָרן שלעכט.
און ער האָט מער ניט געוואָלט העלפן
די אַרעמע און הונגעריקע.

אזיין מאָל האָט ער געמאַכט א גרויסע סעודה.
ער האָט צו דער סעודה גערופן נאָר די רייכע.
די סעודה איז געווען אין רייכן פּאַלאַץ.
האָט ער די אַרעמע אַהער ניט אַרײַנגעלאָזט.
פּלוצלונג, אין מיטן דער רייכער סעודה,
קומט אַרײַן אין פּאַלאַץ אן אלטער אַרעמאָן.
דער רייכער מאן האָט א געשרײ געטאָן:

— „ווער ביסטו אלטער ?
ארויס פון מיין רייכן פאלאץ!“
האט דער אלטער ארויסגענומען א פיפל
און האט געזאגט :
— „זע, רייכער מאן, דו דערקענסט דאס פיפל ?
אט דאס פיפל האב איך דיר געגעבן.
דו געדענקסט, אז איך האב דיר געזאגט,
אז איך גיב דיר דאס פיפל.
אבער דו זאלסט זיין גוט.
איצט ביסטו געווארן רייך
און ביסט געווארן שלעכט.
נעם איך עס מיר אפ צוריק.“

און דער אלטער מאן האט א פייה געטאן.
באלד איז דער פאלאץ פארשוואונדן
און אלץ איז צוריק געווען ווי אמאל.

דער פרוכט-פארקויפער

אַמאל איז געווען אַ גוטער, געלערנטער ייד.
ער האָט ליב געהאַט אלע מענטשן.
ער האָט די מענטשן געטאָן גוטס.
און אלע מענטשן האָבן אים ליב געהאַט.
איין מאָל, איז אַ פּרײַטיק.
איז געקומען צו אים אַן אַרעמע פּרוי.
די אַרעמע פּרוי האָט געזאָגט:
— „גוטער מענטש!

היינט איז פּרײַטיק
און איך וויל היינט קויפן עסן אויף שבת.
איך וויל קויפן פיש און פלייש אויף שבת
פאַר מיר און פאַר מיניע קינדער.
אַבער איך האָב ניט קיין געלט.
העלף מיר, גוטער מענטש!“

וואָס דער ייד גענומען אַ ביסל געלט
און ער האָט געזאָגט:
— „נאָ דיר, ליבע פּרוי.
נאָ דיר אַ ביסל געלט.
און גיי קויף פיש און פלייש אויף שבת
פאַר דיר און פאַר דיניע קינדער.“

אַבער די פרוי האָט ניט געוואָלט דאָס געלט.
זי האָט געזאָגט :
— „ניין. גוטער. געלערנטער מענטש.
איך האָב ליב צו אַרבעטן.
איך וויל ניט אומזיסט קיין געלט.
איך פאַרקויף פּרוכט.
אַבער היינט זיינען מיינע פּרוכט ניט שיין
און די מענטשן קויפן זיי ניט.“

וואָס דער געלערנטער געפרעגט :
— „אַבער צום עסן זיינען די פּרוכט גוט?“
— „יא“ — האָט געענטפערט די פרוי. —
„צום עסן זיינען די פּרוכט זייער גוט.“
— „גוט.“ — האָט דער ייד געזאָגט. —
„קום מיט מיר.“
און זיי זיינען אוועקגעגאַנגען אין מאַרק.

דער געלערנטער איז געשטאַנען אין מאַרק.
ער איז געשטאַנען ביי די פּרוכט
און ער האָט געשריען :
„יידן. קויפט גוטע פּרוכט!
קויפט פּרוכט. קויפט פּרוכט. גוטע מענטשן!
גוטע פּרוכט צום עסן!“

אז די מענטשן האָבן געזען דעם געלערנטן
ווי ער שטייט ביי די פּרוכט,
זיינען זיי צוגעקומען צו אים.
אַלע האָבן אים זייער ליב געהאַט.

אלע האָבן געוואַלט אים טאָן גוטס.
האָבן זיי געקויפט פרוכט.
און באַלד האָט ער די גאַנצע פרוכט פאַרקויפט.

דער יוד האָט געגעבן דאָס געלט דער פרוי
און האָט געזאָגט:
— „נא דיר, גוטע פרוי,
נא דיר דיין געלט פאַר די פרוכט.
גיי קויף פיש און פלייש אויף שבת.
גיי קויף וואָס דו דאַרפסט
פאַר דיר און פאַר דייןע קינדער.“

דער באַלעגאַלע

און דער אוצר

אין אַ שטאָט איז געווען אַ ייד אַן אַרעמאָן.
ער האָט געהאַט אַ וועגעלע און אַ פּערדל.
ער איז געווען אַ באַלעגאַלע.
יעדן טאָג איז ער אַרויסגעפאַרן אין פּעלד.
אין פּעלד האָט ער אָנגעפילט אַ וועגעלע זאָמד.
און ער האָט דאָס זאָמד געבראַכט אין שטאָט.
אין שטאָט האָט ער דאָס זאָמד פאַרקויפט
און איז ווידער געפאַרן אין פּעלד אַרײַן.
ער האָט געלעבט אַרעם.
אַבער ער איז געווען אַ פּריילעכער אַרעמאָן.
אַז די קינדער האָבן געבעטן ברויט
און דאָס ווייב האָט געוויינט.
האַט ער צו זײ געזאָגט:
— „ניט געזאָרגט. מיין ווייב און קינדער,
גאָט וועט העלפּן.
ס'וועט בעסער ווערן!“

אַײַן מאָל איז דער באַלעגאַלע געפאַרן אין פּעלד.
אין שטוב איז ניט געווען קײן גראַשן.

און ווייב און קינדער זיינען געווען הונגעריק.
האָבן זיי געוואַרט אַ גאַנצן טאָג.
די קינדער האָבן געהאַלטן אין איין וויינען:
— „ברויט, ברויט! מאַמע, ברויט!“
און זיי האָבן געוואַרט אויפן טאַטן
מיטן פערד און וועגעלע.
אַבער דער טאָג איז אַוועק
און דער מאַמע איז ניט געקומען.
האַט דאָס ווייב זיך געשראַקן.
און די קינדער האָבן געוויינט און געוויינט.
ביז זיי זיינען איינגעשלאָפן.

שפּעט ביי נאַכט.

ווען ס'איז שוין געווען גוט פינצטער
און קיין מענטשן האָט מען ניט געזען.
איז דער באַלעגאַלע געקומען אַהיים.
ער איז אַריינגעקומען מיט אַ גרויסער פרייד.
און ער האָט דערציילט זיין פרוי:
— „הער, מיין ליבע פרוי,
דו ווייסט פאַר וואָס איך בין געקומען שפּעט?
איך בעט דיך, שרעק זיך ניט.
אַזוי ווי איך שטיי היינט אין פעלד
און איך גראָב און גראָב אין זאַמד.
פיל איך, אז ס'איז עפעס האַרט,
אין זאַמד ליגט אַ האַרטע זאַך.
נעם איך און שאַר אַראָפּ דאָס זאַמד,
זע איך . . . עפעס אַ גאַנצן אוצר,
אַן אוצר פון גאַלד און זילבער.“

גו. וואָס שטייססטו מיין ווייב ?
וועק אויף די קינדער!

די מאמע האָט אויפגעוועקט די קינדער
און האָט זיי אַלץ דערציילט.
זיי האָבן זיך אַזוי דערפרייט.
אַז זיי האָבן אין מיטן נאַכט
גענומען מאַנצן און שפּרינגען און זינגען.
דער פאָטער איז געשמאַנען און האָט געקוקט.
טרערן זיינען געשמאַנען אין זיינע אויגן.
טרערן פון פרייד.

און ער האָט געזאָגט זיין ווייב:
— „גו. מיין טייער ווייב,

געדענקסט וואָס איך פלעג אַלע מאָל זאָגן ?
ניט געזאָרגט. מיין ווייב און קינדער.
נאָט וועט העלפן.
ס'וועט בעסער ווערן.“

דער ערלעכער ייד

אַמאָל איז געווען אַ ייד.
ער איז געווען אַ גוטער און אַן ערלעכער.
אַבער ער איז געווען אַ גרויסער אַרעמאָן.
איין מאָל קומט צו אים אַ מאַן און זאָגט:
— „זע, איך האָב אַ הון.
איך וויל די הון פאַרקויפן.
אַבער איך האָב ניט קיין צײַט.
איך גיי אַוועק.
מעג איך איבערלאָזן די הון אין דיין הויז?“
ענטפערט דער ייד: — „גוט.“
האַט דער מאַן איבערגעלאָזט די הון
און ער איז אַוועקגעגאַנגען.
גייען אַוועק אַ טאַג, צוויי טעג, דריי טעג.
עס גייען אַוועק אַ וואָך נאָך אַ וואָך.
דער מאַן קומט ניט.
און די הון לייגט אין הויז אייער.
און פון די אייער קומען אַרויס הינדעלעך.
און ס'קומען אַרויס הענדעלעך.
און דער מאַן פון דער הון קומט ניט.
ווערן די הינדעלעך גרויס.
זיי ווערן גרויסע הינער.

ווערן אויך די הענדעלעך גרויס.
זיי ווערן גרויסע הענער.
לויפן די הענער ארום אין הויז.
לויפן און צעברעכן די זאכן.
און די הינער לויפן ארום און טומלען.
און די הינער לייגן ווידער אייער.
פון די נייע אייער קומען ארום
נייע הינדעלעך און נייע הענדעלעך.
און דאָס הויז ווערט פול מיט הינער און הענער.
זיי לויפן ארום אין הויז און צעברעכן אלץ.
און דער מאן פון דער הון קומט נישט.

זאָגט די פרוי צו איר מאן:

— „הער, מיין ליבער מאן.

די הינער און הענער ווערן מער און מער.

זיי לויפן ארום אין הויז און טומלען.

זיי צעברעכן אין הויז די זאכן.

נעם און פארקויף זיי!

פארקויף זיי —

און האַלט דאָס געלט פאַרן מאן פון דער הון.“

זאָגט דער ייד: — „זייער גוט.

ווייסט, מיין ווייב, וואָס איך וועל טאָן?

איך וועל די הענער און הינער פארקויפן.

פאַרן געלט וועל איך קויפן קערנער.

און די קערנער וועל איך פארזייען

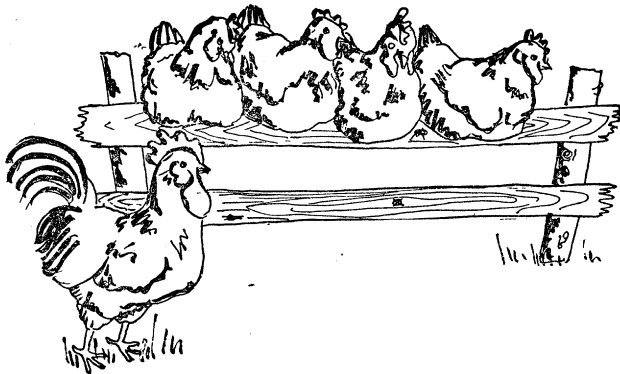
אויף אונדזער שטיקל פעלד.“

און דער ערלעכער ייד האָט אזוי געטאָן.

ער האָט פארקויפט די הינער און הענער.

פארן געלט האָט ער געקויפט קערנער.
די קערנער האָט ער פאָרזייט אין פעלד.
און פון די קערנער איז אַרויסגעקומען קאַרן.
אַ סך. אַ סך. אַ סך קאַרן.

אַין דריי יאָר אַרום איז דער מאַן געקומען.
זאָגט ער צו דעם יידן: — „וואו איז מיין הון?“
זאָגט דער ייד: „קום מיט מיר.“
און ער האָט געבראַכט דעם מאַן
צו אַ שפּינכלער מיט קאַרן און געזאָגט:
— „דו זעסט דעם פּוילן שפּינכלער מיט קאַרן?
סאיז פון דיין הון. סאיז דייןס.
נעם עס דיר.“
האַט דער מאַן געזאָגט: — „גיין. מיין פּריינד.
דו האָסט געטאָן זייער אַ גוטע זאַך.
נעם דיר אויך אַ טייל קאַרן.
אַבער דער ייד האָט נישט געוואָלט נעמען אַ טייל פון
דעם קאַרן.
און דער מאַן האָט געמוזט ברענגען וועגענער
און צונעמען דעם גאַנצן קאַרן.

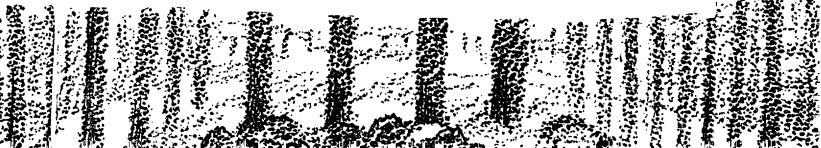
דער קלונער ייד

אין א קליין שמעטל האט געלעבט א ייד.
ער איז געווען אז ארעמאן.
ער האט ארומגעטראגן בריוו.
קיין פאסט איז נאך דעמאלט ניט געווען.
האט ער געטראגן בריוו פון שטאט צו שטאט.
ער איז געווען א געזונטער און א שטארקער.

אליין מאל האט א רייכער מאן צו אים געזאגט:
— „הער, ליבער פאסטמאן,
דו גייסט פון שטאט צו שטאט,
נא דיר טויזנט טאלער

און גיב עס מיין פריינד אין דער צווייטער שטאט.“
האט דער ייד, דער פאסטמאן, געזאגט: — „גוט.“
און ער האט גענומען די טויזנט טאלער
און איז געגאנגען צו דער צווייטער שטאט.

אויפן וועג איז געווען א גרויסער וואלד.
אז דער ייד איז דורכגעגאנגען דעם וואלד,
איז ארויסגעלאפן א רויבער.
דער רויבער האט געהאט אין האנט א ביקס.

האַט ער אָנגעשטעלט די ביקס קעגן דעם יידן
און אַ געשריי געטאָן:
— „שטיי אָדער איך שים!“
דער ייד איז געבליבן שטיין.
און דער רויבער האָט געזאָגט:
— „גיב אַהער דיין געלט. גיך.
אויב ניט. שים איך דיד!“

וואָס דער ייד געגעבן דעם רויבער דאָס געלט
און האָט צו אים געזאָגט: — „הער, רויבער,
דו נעמסט ביי מיר אַוועק דאָס געלט,
אַבער דאָס געלט איז פּרעמדס. ניט מיינס.
אז איך וועל קומען צוריק און זאָגן,
אז מען האָט מיר באַרויבט,
וועט מען מיר ניט גלייבן.
איך בעט דיד, רויבער, גיב מיר אַ סימן,
אז מען האָט דאָס געלט צוגערויבט.“

— „וואָס פאַר אַ סימן קען איך דיר געבן?“ —
האַט דער רויבער געפרעגט.
— „איך וועל אַוועקלייגן מיין רעקל. —
האַט דער ייד געענטפערט. —
און דו געס דיין ביקס
און שים מיין רעקל דורך און מאַך אַ לאַך.
אז איך וועל ווייזן די לאַך פון דער קויל
דעם מענטשן. וואָס האָט מיר געגעבן דאָס געלט.
וועט ער מיר גלייבן
אז מען האָט דאָס געלט ביי מיר צוגערויבט.“

וְאָט דער ייד אוועקגעלייגט דאָס רעקל.
און דער רויבער האָט געשאָסן און געמאַכט אַ לאַך.
אַבער דער ייד האָט אים געבעטן:
— „איך בעט דיך, רויבער,
שים נאָך אַמאַל, מאַך נאָך אַ לאַך, אַדער צוויי.“
האָט דער רויבער אזוי געטאָן.
ער האָט געשאָסן נאָך אַ מאַל און נאָך אַ מאַל,
ביז ער האָט געזאָגט:
— „שוין, איך קען שוין מער ניט שיסן,
איך האָב ניט מער קיין קוילן אין מיין ביקס.“

וְאָט דער שטאַרקער ייד אַ כאַפּ געטאָן דעם רויבער
און האָט אַרויסגעריסן בײַ אים די ביקס.
נאָך דעם האָט ער אים אַ וואָרף געטאָן אויף דער ערד,
האָט צוריקגענומען בײַ אים דאָס געלט
און איז אַ פריילעכער אוועקגעגאַנגען ווייטער.

דער ייד הלל

למאן איז געווען א ייד.
זיין נאמען איז געווען הלל (הילעל).
הלל האט נישט געקענט לערנען.
ער האט געוואלט לערנען.
אבער ער איז געווען ארעם. זייער ארעם.
ער האט נישט געהאט קיין געלט
צו צאלן פארן לערנען אין א שול.
וואס האט הלל געטאן ?
ער איז אויפגעשטאנען יעדען טאג גאנץ פרי
און איז געגאנגען אין וואלד.
אין וואלד האט ער אנגעהאקט האלץ.
האט ער דאס האלץ געבראכט אין שטאט.
אין שטאט האט ער דאס האלץ פארקויפט.
פארן געלט האט ער געקויפט ברויט.
ברויט פאר זיין ווייב און קינדער און פאר זיך.
און אים איז נאך געבליבן א ביסל געלט
צו צאלן פארן לערנען אין שול.

אין מאל. ווינטער. האט הלל
נישט געקענט גיין אין וואלד אריין.
עס איז געווען א גרויסער שניי.
האט הלל נישט געקענט גיין אין וואלד אריין.

האַט הלל געזאָגט: — „וואָס טוט מען?
איך האָב הייַנט ניט קיין געלט.
איך קען הייַנט ניט גיין אין שול זיך לערנען.
אַבער איך וויל לערנען. וואָס טוט מען?“
האַט הלל געטראַכט: — „איך וועל גיין אין שול,
אפשר וועט מען מיר אַרײַנלאָזן אָן געלט.“
איז הלל אַוועק אין שול.
אַבער בײַ דער טיר איז געשטאַנען אַ מאַן.
דער מאַן האָט געזאָגט:
— „הלל, אַלע דאַרפן צאָלן פאַרן לערנען.
דו דאַרפסט אויך צאָלן.“
און הלל האָט ניט געקענט אַרײַנקומען אין שול.

אַבער הלל האָט געוואַלט לערנען.
וואָס זשע האָט ער געטאָן?
איז ער אַרויף אויפן דאַך.
אויפן דאַך איז געווען אַ דאַכפענצטער.
האַט הלל אַוועקגעשאַרט דעם שניי
זיך געלייגט ביים דאַכפענצטער,
און זיך צוגעהערט.
וואָס דער רבי לערנט מיט די תלמידים.
און דער שניי פאַלט און פאַלט
און פאַרדעקט הללן.
און הלל ליגט אונטערן שניי
און הערט זיך צו צום לערנען.
עס איז אים אַזוי גוט, אַזוי גוט.
הלל פילט ניט דעם שניי,
ער פילט ניט אַז ס׳איז קאַלט.

ער ליגט און פארשמעלט דאָס פענצטער.
 איז אין שול נישט אזוי ליכטיק ווי אלע מאָל.
 וואונדערט זיך דער רבי:
 „פאַר וואָס איז נישט ליכטיק?
 פאַר וואָס איז נישט אזוי ליכטיק ווי אלע מאָל?“
 האָט ער אַ קוק געטאָן צום דאַכפענצטער
 און האָט געזאָגט:
 — „ביים דאַכפענצטער ליגט אַ מענטש!“
 באַלד זיינען די שילער אַרויף אויפן דאַך.
 זיי האָבן אָפּגעשארט דעם שניי און דערזען הללן.
 ער איז געווען האַלב פאַרפראָן.
 האָבן זיי אים אַרײַנגענומען אין שול.
 זיי האָבן אים געוואַרעמט און געוואַרעמט.
 ביז ער איז געקומען צו זיך.
 אלע האָבן זייער ליב געקראָגן הללן.
 איצט איז ער שוין געגאַנגען אין שול אָן געלט.
 ער האָט שוין נישט געדאַרפט צאָלן פאַרן לערנען.
 ער האָט אַ סך, אַ סך געלערנט
 און איז געוואָרן בײַ יידן אַ גרויסער געלערנטער.

דער קלוגער סוחר

למאן איז געווען א סוחר.
ער איז געווען זייער א קלוגער מענטש.
א סך מאל האט דער סוחר פארלאזט זיין שטאָט.
ער איז געפארן אין א צווייטער שטאָט.
ער האט דארט געהאנדלט.
ער האט דארט געקויפט סחורה.
און אז ער איז געקומען אהיים.
האט ער די סחורה פארקויפט.

אין מאל איז דער סוחר געפארן אין א ווייטער שטאָט.
ער איז געקומען קויפן סחורה.
ער האט געהאט מיט זיך א בייטל מיט געלט.
ער האט געהאט אין בייטל פינף הונדערט טאלער.
האט ער געטראכט:
„איך בין דא אין שטאָט א פרעמדער.
אפשר וועלן קומען שלעכטע מענטשן
און צונעמען בני מיר מיין געלט?“
איז ער אוועקגעגאנגען הינטער דער שטאָט.
ער איז געקומען אויף א פעלד.
אויפן פעלד האט ער זיך גוט ארומגעקוקט.
ער האט אויסגעגראָבן א גרוב
און האט באהאלטן די פינף הונדערט טאלער.

אויפן פעלד, לעבן גרוב, איז געשטאנען א וואנט.
 פון יענער זייט וואנט איז געווען א קליין שטיבל.
 איז שטיבל האט געוואוינט א מאן.
 ווען דער סוחר האט באהאלטן דאס געלט אין גרוב,
 האט דער מאן פון שטיבל דאס געווען.
 ער האט געקוקט דורך א לאך,
 וואס איז געווען אין וואנט
 און ער האט אלץ געווען.
 אז דער סוחר האט אריינגעלייגט דאס געלט
 און איז אוועקגעגאנגען.
 איז געקומען דער מאן פון שטיבל
 און האט דאס צוגענומען.
 אין עטלעכע טעג ארום
 איז דער סוחר געקומען נעמען דאס געלט.
 ער האט דאס געלט אין גרוב ניט געפונען.

אבער דער סוחר איז געווען זייער א קלוגער.
 האט ער זיך ניט פארלארן.
 ער האט געקוקט און געזוכט אין אלע זייטן.
 און פלוצלונג האט ער דערזען די לאך אין וואנט.
 האט ער אריינגעקוקט אין לאך
 און האט געווען דאס קליינע שטיבל.
 האט ער שוין אלץ פארשטאנען.
 וואס זשע האט ער געטאן?

איז ער געקומען צו דעם מאן פון שטיבל
 און ער האט געזאגט:
 — „הער, גוטער מענטש,
 איך האב געהערט, אז דו ביסט זייער קלוג,
 איך בעט דיר, גיב מיר אן עצה.

איך בין דא אין שטאט א פרעמדער.
 איך בין געקומען קויפן סחורה.
 איך האב געהאט א בייטל מיט פינף הונדערט מאָלער.
 האָב איך מורא געהאט פאר שלעכטע מענטשן. —
 האָב איך אים ערגעץ באַהאַלטן.
 אַבער איך האָב נאָך אַ בייטל מיט געלט.
 אויך מיט פינף הונדערט מאָלער.
 ווייס איך ניט וואָס צו טאָן. —
 צי איך זאָל דעם צווייטן בייטל אויך דאַרט אוועקלייגן.
 צי איך זאָל אים באַהאַלטן אין אַן אַנדער פּלאַץ.
 זאָג מיר, קלוגער מענטש, וואָס זאָל איך טאָן?"

‫אָז דער מאַן פון שטיבל האָט דאָס געהערט,
 האָט ער געוואָלט האָבן אויך דעם צווייטן בייטל.
 האָט ער געענטפּערט:
 — „גיי, פרעמדער, און לייג אוועק דעם צווייטן בייטל
 דאַרט, וואו עס ליגט דער ערשטער בייטל.“

‫אָז דער פרעמדער איז אוועקגעגאַנגען,
 האָט דער מאַן פון שטיבל געטראַכט:
 — „אז דער פרעמדער וועט קומען צום גרוב
 און ער וועט ניט געפינען דעם ערשטן בייטל,
 וועט ער ניט וועלן אוועקלייגן דעם צווייטן בייטל.“
 האָט ער גענומען דעם בייטל מיטן געלט
 און האָט דאָס צוריקגעלייגט אין גרוב.
 איז געקומען דער קלוגער סוחר
 און האָט צוריקגענומען זײַן בייטל
 מיט די פינף הונדערט מאָלער
 און איז אַ פריילעכער צוריקגעפאַרן אַהיים.

דער זואונדער

אַמאָל איז געווען אַ ייד.

ער איז געווען זייער אַ גוטער און אַן ערלעכער
אַבער ער איז געווען זייער אַרעם.

אַ סך מאָל איז ניט געווען

קיין שטיקל ברויט אין שטוב.

דער ייד און זײַן ווייב

האַבן זייער ליב געהאַט דעם מאַג שבת.

אַז זיי האָבן געהאַט געלט. האָבן זיי צוגעגרייט

שבתדיקע עסנס און געטראַנקען.

אַבער אַ סך מאָל האָבן זיי ניט געהאַט קיין געלט

און זיי האָבן גאַרניט געהאַט אויף שבת.

אַיין מאָל. פרייטיק. האָבן זיי גאַרניט געהאַט.

אַט איז שוין שבת און זיי האָבן אפילו ניט קיין חלה.

זיי האָבן גאַרניט. וואָס טוט מען?

האַט דאָס ווייב גענומען עטלעכע שטיקלעך האַלץ

און זי האַט זיי אַרײַנגעלייגט אין אויוון.

זי האַט געטראַכט:

די שכנות וועלן זען

אַז ס'גייט פון מיין קוימען אַ רויך.

וועלן זיי מיינען אַז איך קאָך און באַק אויף שבת

אַזוי ווי זיי קאָכן און באַקן אויף שבת.

א רײכע פרוי א שכנה האט געזען דעם רויד.
וואָס איז געגאנגען פון דעם קוימען
און זי האָט געזאָגט:

— „וועמען וויל זי אָפּמאַרן. די אַרעמע פרוי?
איך ווייס דען ניט. אַז זי האָט ניט אויף שבת? ...“
און זי איז באַלד אוועק צו דער אַרעמער שטוב.
זי האָט געוואַלט ווייזן דער אַרעמער פרוי
אַז זי פאַרשטייט וואָס יענע טוט.
האַט זי אַנגעקלאַפּט אין דער טיר:
— „עפנט אויף! עפנט אויף!“

ב די אַרעמע פרוי האָט זי דערזען דורכן פענצטער.
זי האָט מורא געהאַט. אַז זי וועט אַרײַנקומען
און זי וועט אַרײַנקוקן אין לײדיקן אויוון.
וועט זי אַלעמען דערציילן וואָס זי האָט געזען.
האַט זי זיך באַהאַלטן אין אַ ווינקל
און האָט ניט געעפנט די טיר.
די רײכע פרוי האָט דאָס געזען.
זי איז ניט געגאנגען צוריק אַהיים.
זי איז צוגעגאנגען צו אַ פענצטער.
וואָס איז געווען אַנטקעגן אויוון
און זי האָט אַרײַנגעקוקט אין שטוב אַרײַן.

ב פּרױצלונג איז עפעס געשען:
דער אויוון איז געוואָרן פול מיט גוטע זאַכן.
מיט גוטע, שבתדיקע עסנס און מיט חלּות.
די חלּות זײַנען געווען ברױן און הױך.
זײ זײַנען געווען פאַרטיק צום אַרויסנעמען.

האַט די שכנה די רייכע פרוי זיך געוואונדערט:
 „זע נאָר וואָס דאָ טוט זיך!
 זע נאָר אַ פולער אויוון מיט חלות
 און מיט גוטע, שבתדיקע עסנס
 בני דעם אַרעמען ידנס ווייב!
 ממ, וואָס דאָ טוט זיך!“
 האָט זי אַ געשריי געטאָן דורכן פענצטער:
 — „גיכער, גיכער, גייט צו צום אויוון,
 די חלות ווערן פאַרברענט!“

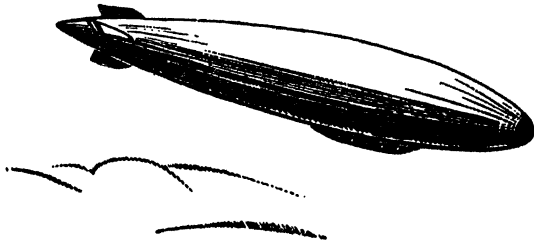
די אַרעמע פרוי איז ארויס פון ווינקל.
 זי האָט געעפנט די טיר פאַר דער שכנה.
 זי האָט גענומען שלעפן פונעם אויוון די חלות
 און אלע גוטע עסנס און האָט געזאָגט:
 — „אַ, דאָס וועט זיין גענוג אויף שבת
 און אויף אַ גאַנצער וואָך.
 דאָס וועט זיין גענוג פאַר מיין הויזגעזינד
 און פאַר אַנדערע אַרעמע מענטשן אויך.“

די רייכע פרוי האָט דאָס געזען.
 זי האָט גאַרניש געענטפערט.
 זי האָט איבערגעלאָזט די גליקלעכע פרוי
 און איז אַוועק אַהיים אַ פאַרשעמטע.

אמתע פריינדשאפט

אויף א וועג זיינען געגאנגען דריי מענטשן.
זיי זיינען געווען גוטע פריינד.
זיי זיינען געווען יונגע, וואונדערלעכע מענטשן.
איינער פון זיי האט געהאט א שפאקטיוו.
אז מען האט געקוקט דורך דעם שפאקטיוו,
האט מען געזען הונדערט מייל ווייט.
דער צווייטער האט געהאט א לופטבאלאן.
עס איז געווען א גרויסער לופטבאלאן.
עס האבן געקענט אריין אין אים עטלעכע מענטשן
און פליען הונדערט מייל א שעה.
דער דריטער האט געהאט וואונדערלעכע גראזן.
די וואונדערלעכע גראזן האבן געהיילט מענטשן.
זיי האבן אויסגעהיילט פון אלע קראנקייטן.

זיינען זיי געגאנגען און געגאנגען אין וועג.
דא האט איינער פון זיי א זאג געטאן
צו דעם יונגמאן מיטן שפאקטיוו:
— „זיי אזוי גוט, ליבער פריינד, משה,
און גיב א קוק דורך דיין שפאקטיוו,
זיינען מיר נאך ווייט פון א שטאט?“
האט דער יונגערמאן געקוקט און געזען.
אז אין דער שטאט, וואס איז הונדערט מייל ווייטער.

גייען ארום א סך מענטשן און וויינען.
האָט ער געזאָגט צום צווייטן :
— „ווען דו ווילסט, ליבער פריינד אברהם,
עפנסטו דיין לופטבאלאָן.
אז דו וועסט עפענען דיין לופטבאלאָן,
וועלן מיר אלע דריי אריבערפליען אין יענער שטאָט,
און אין א שעה ארום וועלן מיר וויסן
פאר וואָס די מענטשן גייען ארום און וויינען.“
האָט דער צווייטער אזוי געטאָן.
אין א שעה ארום זיינען זיי שוין געווען אין שטאָט,
און האָבן געפרעגט פאר וואָס מען וויינט דאָ.

וואָבן די מענטשן זיי געענטפערט :
— „ביי אונדז אין שטאָט וואוינט א מענטש,
ער איז זייער געלערנט און איז זייער רייך.
איז זיין טאכטער געוואָרן קראַנק
און זי האלט ביים שטארבן.
די גרעסטע דאקטוירים קענען איר ניט העלפן.
דער פאָטער גיט האַלב פון זיין פארמעגן
דעם וואָס וועט זיין טאכטער געזונט מאַכן.

אַבער קיינער קען זי ניט געזונט מאַכן.
זיינען די מענטשן פון שטאַט זייער טרויעריק.
אלע האָבן דעם געלערנטן זייער ליב.
איז מען טרויעריק און מען וויינט."

אז די יונגע לייט האָבן דאָס דערהערט,
האָבן זיי געזאָגט צו זייער פריינד
וואָס האָט די וואונדערלעכע גראָן:
— „גיכער, לויף צום געלערנטן
און הייל אויס זיין טאַכטער!"
דער יונגערמאַן האָט דאָס געמאָן.
אויפן דריטן טאָג
איז דאָס מיידל אַראָפּ פון בעט אַ געזונטע.
האָט דער פאָטער זיך זייער געפרייט.
ער האָט געוואָלט אוועקגעבן האַלב פון זיין פאַרמעגן
דעם יונגמאַן מיט די וואונדערלעכע היילגראָן.
אַבער דער יונגערמאַן האָט געזאָגט:
— „גיין, טייערער מענטש,
מיין פריינד מיטן שפאַקטיוו האָט געזען
אַז די מענטשן אין שטאַט וויינען,
דערפאַר בין איך געקומען צו דיר.
דו דאַרפסט באַלוינען מיין פריינד.
אים דאַרפסטו געבן האַלב פון דיין פאַרמעגן."
— „גיין, — האָט זיך דער יונגערמאַן מיטן שפאַקטיוו
אַפגערופן. —
מיין פריינד וואָס האָט דעם לופטבאַלאָן
האָט אונדז אַהער געבראַכט.
ווען ער ברענגט אונדז ניט אַהער.

וואָלט אפשר דיין מאַכטער געשטאַרבן.
אים דארפסטו באַלוינען.
אים דארפסטו געבן האַלב פון דיין פאַרמעגן.
— „איך זע. איר זייט אמתע גוטע פריינד, —
האַט דער פאָטער געענטפערט. —
איך וויל ניט צעשטערן אייער פריינדשאַפט.
איר האַט אַלע דריי געראַטעוועט מיין מאַכטער,
וועל איך מיין גרויס פאַרמעגן
צעטיילן אויף דריי טיילן.
איר וועט אַלע דריי קריגן דאָס גרויסע פאַרמעגן.“

און די יונגעלייט האָבן גענומען דעם ריכטן לויף.
זיך צעטיילט גלייך אויף גלייך
און אוועקגעגאַנגען ווייטער, ווי אמתע פריינד.

